

Odlíšné stanovisko členky súdnej rady Dany Jelinkovej Dudzíkovej k uzneseniu Súdnej rady SR z 21. júna 2023 č. 290/2023 čo do rozsahu udeleného súhlasu so započítaním času výkonu inej právnej praxe do času výkonu funkcie sudcu, na účely stanovené v § 21 ods. 2 a § 95 ods. 4 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sudcoch“)

Motiváciou pre formulovanie a zverejnenie tohto stanoviska je záujem na naplnení ústavných princípov právneho štátu - právnej istoty, predvídateľnosti, ochrane legitímnych očakávaní, ako aj záujem na ochrane nezávislosti sudcov a súdnictva ako celku, ktorá je zabezpečená aj príslušnou právnou úpravou týkajúcou sa materiálneho a sociálneho zabezpečenia sudcov. Nemožno rozlišovať, ktorý sudca je nezávislejší viac a ktorý menej, podľa toho, kedy „vstúpil do systému“ ako aj podľa toho, aká je povaha právnej praxe, ktorú vykonával pred tým, ako sa stal sudcom, najmä pokiaľ je táto právna prax akceptovateľná na účely iných nárokov, napr. pri určení zaradenia do platovej triedy.

Zažívame obdobie tzv. očisty justície, otvorenia systému uchádzačom „zvonka“. Do justície tak vstúpili v zrelom veku akademici, advokáti či zamestnanci štátnej správy. Deje sa tak aj v záujme zvýšenia dôveryhodnosti justície a preukázania verejnosti, že justícia nie je hermeticky uzavretá a zapuzdrená sama do seba. Je to normálny živý organizmus reagujúci na impulzy zvonka, reagujúci na stav spoločnosti a požiadavky verejnosti, ktorej justícia slúži.

Osoby, ktoré pôvodne pracovali v oblasti práva mimo justície, sa stali sudcami. Aj vďaka ich pôvodnej právnej praxi uspeli vo výberových konaniach. Legitímne očakávania a rovnaké zaobchádzanie velí, aby sa stali plnohodnotnou súčasťou justičného systému a boli im poskytnuté všetky záruky nezávislosti. No nie je tomu tak. Ohľadom sociálneho zabezpečenia záruka nezávislosti môže závisieť od podania žiadosti ministrovi spravodlivosti SR a jeho úvahe a od súhlasu súdnej rady.

Podľa uznesenia súdnej rady č. 135/2022 k návrhom legislatívnych zmien, ustanovenie § 151 ods. 6 zákona o sudcoch sa nachádza medzi prechodnými ustanoveniami, čo môže pripúšťať nejednotný výklad, napríklad že ustanovenie § 151 ods. 6 zákona o sudcoch by sa malo aplikovať iba na žiadosti tých sudcov, ktorí boli menovaní do funkcie pred účinnosťou zákona o sudcoch. Predmetné ustanovenie by sa v prípade pripustenia takého výkladu týkalo iba právnej praxe, ktorá nie je uvedená v § 151 ods. 5 zákona o sudcoch. Tým by sa vytváralo nerovnaké postavenie sudcov pri uznávaní právnej praxe pre poskytnutie benefitov, čím by vznikla situácia, kedy by sudcovia s rovnakou praxou, ale odlišným dátumom vstupu do systému, nemali poskytnuté rovnaké benefity. Vychádzajúc z preverených žiadostí za posledných 10 rokov, väčšina žiadostí sa týkala sudcov, ktorí pôvodne vykonávali funkciu prokurátora. Je potrebné poukázať na skutočnosť, že sudcom, ktorí boli menovaní do funkcie prokurátora, sa v zmysle § 263b zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakatel'ov prokuratúry v znení neskorších predpisov sa na účely priznania viacerých sociálnych benefitov (príplatok na výkon funkcie prokurátora, príplatok k vdovskému dôchodku, príplatok k vdoveckému dôchodku) prax sudcu započítava ex lege bez toho, aby o takéto započítanie museli dotknutí prokurátori žiadať. Zároveň je potrebné podotknúť, že zákon č. 154/2001 Z. z. priznáva prokurátorom (§ 84 nárok prokurátorov na preventívnu rehabilitáciu, § 125 nárok prokurátorov na odchodné a § 134 a nasl. príplatok za výkon funkcie prokurátora a príplatok k dôchodku) rovnaké sociálne benefity, ako priznáva zákon č.

385/2000 Z. z. sudcom (§ 21 odchodné, § 50 preventívna rehabilitácia a § 95 príplatok za výkon funkcie sudcu a príplatok k dôchodku pozostalých). V ostatnom čase vznikla v súdnej rade diskusia o výklade a vzťahu § 151 ods. 5 a 6 zákona o sudcoch. Časť argumentácie smerovala k tomu, že odsek 6 je naviazaný na odsek 5 a zároveň ide o prechodné ustanovenia zákona, preto započítanie právnej praxe či právnickej činnosti sa týka len sudcov, ktorí sa stali sudcami do nadobudnutia účinnosti zákona o sudcoch. Odlišná argumentácia bola založená na tom, že odsek 6 sa týka osôb, ktoré sa stali sudcami po nadobudnutí účinnosti zákona o sudcoch. Prvý prístup argumentačne zastávalo aj Ministerstvo spravodlivosti SR, a to až do času, keď sa v rozhodnutiach súdov presadila argumentácia druhá (napr. rozsudky Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Sž-o-KS 60/2005 zo 7. júla 2005 a sp. zn. 4 SžoKS 101/2005 z 29. mája 2006). **Text zákona je ale nejasný a predmetná súdna interpretácia nie je široko dostupná ani právnickej verejnosti.** Preto je vhodné vymedziť uznávanie právnej praxe/právnickej činnosti pre účely ustanovené v § 21 ods. 2 (odchodné), § 50 ods. 1 (preventívna rehabilitácia) a § 95 ods. 4 (mesačný príplatok za výkon funkcie sudcu) zákona o sudcoch priamo v texte zákona. Obdobne je to v § 82 zákona o sudcoch pre účely zaradenia do platového stupňa, či v zákone č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakatel'och prokuratúry (napr. § 97 ods. 2 až 3 smerom k zaradenia v rámci platového stupňa a § 138 ods. 2 smerom k príplatku k vdovskému dôchodku, príplatku k vdoveckému dôchodku a príplatku k sirotskému dôchodku).

Je vyššie uvedený stav únosný 22 rokov od účinnosti zákona?

Pri riešení právnej otázky postupujem v zmysle nasledovného testu správnosti a udržateľnosti rozhodnutia –

1. je rozhodnutie súladné s právom EU?
2. je rozhodnutie súladné s Ústavou SR?
3. je rozhodnutie zákonné?
4. je rozhodnutie spravodlivé – súladné s dobrými mravmi, ľudsky udržateľné?

Podľa môjho názoru vyvstáva otázka, či zákonný základ na nerovnaké zaobchádzanie so sudcami ohľadom poskytnutia záruk nezávislosti možno nazvať tvrdosťou zákona, alebo je vec potrebné skúmať z hľadiska súladnosti zákona s Ústavou SR a právom EU.

Diskrečná právomoc priznaná členskému štátu ho nezbavuje jeho povinnosti dodržiavať všeobecné zásady práva Európskej únie, vrátane zásady nezávislosti sudcov. Podľa článku 2 Zmluvy o Európskej únii je únia založená na hodnotách, akou je právny štát, ktoré sú spoločné členským štátom v spoločnosti, v ktorej prevláda medzi inými spravodlivosť.

Toto stanovisko spočíva v potrebe zamyslenia sa nad odpoveďami na nasledovné otázky:

Čo ak rozhodnutie je zákonné, avšak zákon vykazuje otázniky o jeho udržateľnosti v ústavnoprávnom, v ľudskoprávnom rozmere, ako aj v rozmere hodnoty ochrany právneho štátu, na ktorých stojí Európska únia, spravodlivosti v spoločnosti a záruk nezávislosti sudcov?

Poskytuje slovenský právny poriadok ohľadom nárokov súvisiacich so sociálnym zabezpečením a materiálnymi nárokmi sudcov účinný súdny prieskum a efektívne právne prostriedky nápravy?

Je diskrečná právomoc predstaviteľa výkonnej moci, od ktorej výsledku závisí, či sa proces zrovnoprávnenia sudcu ohľadom jeho záruk nezávislosti aktivuje alebo nie, súladná so systémom fungovania systému brzd a protiváh?

V Bratislave, dňa 27.06.2023

Dana Jelinková Dudzíková